

АСПЕКТИ НА МЕТОДИЧЕСКАТА ПОДГОТОВКА И ПЕДАГОГИЧЕСКАТА ПРАКТИКА ПО НОВОГРЪЦКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА НА СТУДЕНТИТЕ В ПЛОВДИВСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ

Величка Симонова-Гроздева

Педагогическият стаж на бъдещите учители по новогръцки език (НгрЕ) е пробен камък за измерване на тяхната методическа компетентност като комплекс от знания, способности и поведение, за практическото владение на чуждия език, а оттам и за преподаването на предмета „Новогръцки език”. В този контекст ще опишем водещите линии при организацията, структурата и съдържанието на съответната чуждоезикова методическа подготовка на студентите и участието им като стажант-учители в реалния учебен процес по НгрЕ, базиран в гимназиалната степен на образование.

Теоретичното обучение и учебната практика на студентите от бакалавърската специалност „Български език и новогръцки език” и магистърската „Балканистика” в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” протичат в четири взаимосвързани етапа. През първия семестър на третата академична година в учебната програма са включени лекционен курс и семинарни упражнения по дисциплината „Методика на обучението по новогръцки език и литература” (МОНгрЕ), а през втория семестър е заложен модулът „Хоспитиране” на изучавания чужд език. Текущата педагогическа практика (ТПП) е предвидена за първата половина на четвърти курс, а Преддипломната педагогическа практика (ППП) за втория семестър на същата учебна година.

Учебната практика в своята трикомпонентна цялост студентите провеждат в СОУ „Св. св. Кирил и Методий”, гр. Пловдив. Това е единственото учебно заведение в региона на Южна България, което от 1992 г. разполага със специализирана паралелка за разширено изучаване на новогръцки език. В системата на средното образование в България аналог представляват 12 СОУ „Цар Иван Асен II” в

София, Националната гимназия за древни езици и култури „Св. Константин Кирил Философ” и Националната Априловската гимназия в Габрово.

Началото на ползотворното сътрудничество между университетската и базовата институции е поставено през академичната 2004/2005 година, скоро след създаването на двете специалности с НгрЕ в Пловдивския университет. Усилията на методистите и целия екип на сектор “Новогръцки език” са насочени към максимално оползотворяване на тази преимуществена за студентите ситуация, за да се затвори цикълът им на обучение и да придобият преподавателска правоспособност. Въпреки че, през изминалите години сме се сблъскали с редица трудности като нулев прием на ученици в профилираната паралелка или един единствен базов учител, можем да се похвалим със стабилна организация и нормално протичане на учебната педагогическа практика (училището разполага с оборудван езиков кабинет и специализирана библиотека за новогръцки език и литература). При възможност базовото училище осигурява и постоянна работа на добри студенти, провели там педагогическата си практика по НгрЕ.

Лекционният курс по МОНгрЕ си поставя за цел да запознае студентите както с традиционните, така и със съвременните лингвотехнологии. Иновативните стратегии на чуждоезиково обучение и учене са личностноориентирани, което отрежда на учителя ролята на консултант, който подпомага и насърчава самостоятелната работа на обучаемите.

В предговора на „Подходи за преподаване на новогръцкия като втори / чужд език” Димитрис Толяс казва: „ Преподаването означава активизиране на учителя и ученика, участие и комуникация, сътрудничество и независимост, доверие, проникателност и творчество, здрава работа, демокрация и строгост, удовлетворение, съмнение, разочарование и кураж” (*Διδάσκοντας τη νέα ελληνική ως δεύτερη / ξένη γλώσσα*, 2006).

Що се отнася до личността на учителя, стремежът е насочен към мотивиране на стажант-учителите да учат и да се развиват като педагози и личности през целия си живот, регистрирайки преподавателския си опит в своето педагогическо портфолио. Дисциплината успешно формира у студентите знания за системата от закономерности на чуждоезиковото обучение (ЧЕО), за моделите и

продуктивните стратегии на преподаване и изучаване на новогръцкия език, за специфичните психολингвистични особености при овладяването на чуждия език, за основите на българската и европейската езикови политики, както и глоттодидактичен терминологичен речник. Учебното съдържание се поднася на български език, но семинарните упражнения, провеждани на НгрЕ допълват понятийния апарат и самите методически единици чрез реферирание на тематично организирани статии и изследвания, свързани с методиката и дидактиката на преподаване на НгрЕ:

- «Η ξενόγλωσση εκπαίδευση στη Βουλγαρία και η θέση της ΝΕ» (Β: Πορομανσка 2007, 140 – 150).

- «Μία ολοκληρωμένη μέθοδος διδασκαλίας της ΝΕ για Βουλγαρόφωνους» (Β: Πορομανσка 2007, 116 – 123).

- «Δομικές ιδιαιτερότητες και προβλήματα διδασκαλίας με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και η φυσιογνωμία της ελληνικής γλώσσας» (Μήτσης 2003, 173 – 201).

- Τα διδακτικά βιβλία. (Токаτλίδου 1994, 33–62).

- Εκμάθηση γλώσσας με τη χρήση νέων τεχνολογιών (Толиás 2006, 151 – 160).

- Φιλογλωσσία – Мултимедиен продукт за преподаване на НгрЕ като чужд на начинаещи възрастни чрез 6 езика, западни и руски.

На практикума студентите се запознават отблизо и сравняват учебниците, учебните помагала, и ако е налично ръководство на учителя в съответния учебен комплект. Анализират се следните учебни комплекти и поредици за преподаване и изучаване на новогръцкия език като чужд (за българи, за чужденци, за възрастни и за деца):

- «Ελληνικά τώρα», Δ. Δήμητρα, Μ. Παπαχειμώνα;

- «Αστερίας – Ελληνικά για παιδιά», Ε. Γεωργαντζή;

- «Τα Ελληνικά είναι ... ένα παιχνίδι», Φ. Βαλσαμάκη-Τζεκάκη και ομάδα συγγραφέων;

- «Επικοινωνήστε ελληνικά – σύγχρονη μέθοδος εκμάθησης ελληνικών για ξеноγλώσσους», Κ. Αρβανιτάκη, Φ. Αρβανιτάκη;

- «Τα νέα ελληνικά για ξένους», ΑΠΘ;

- «Ελληνικά για προχωρημένους», Ε. Παναγοπούλου, Α. Χατζηπαναγιωτίδη;

- «Τα ΝΕ για αρχάριους», «Τα ΝΕ για προχωρημένους», Стойна Πορομανска, както и помагалата към тях – Βιβλίο ασκήσεων,

Христина Янисова. Εγχειρίδιο ασκήσεων νεοελληνικής γραμματικής, Γαλινα Брусева;

- «Τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα», Φανή Βαλσαμάκη-Τζεκάκη, Άννα Χατζηπαναγιωτίδη; Βιβλίο του δασκάλου, Διονύσιος Τάνης;

- «Διδάσκοντας τα ΝΕ ως δεύτερη ξένη γλώσσα – Προσεγγίσεις Εφαρμογές», Δ. Τολιάς.

- «Νέα Ελληνικά» Σοφία Λύτρα; Οδηγός για τον καθηγητή.

Коментира се подборът на методи на преподаване в зависимост от типа обучавани и техните стилове на учене, възрастта им и степента на владеење на НгрЕ. Конструират се технологии за преподаване на НгрЕ по четирите основни умения – слушане, говорене, четене и писане, начините за обективен контрол и оценка на ученическите постижения. Разглеждат се аналитични програми по езика, напр. Αναλυτικό πρόγραμμα του Παν/μίου Αθηνών για τη διδασκαλία της ΝΕ ως ξένης γλώσσας – Επίπεδα Εισαγωγικό και Βασικό, необходими за работа в образователни институции и организации, предлагащи или изработващи образователни програми. Важно място заемат разработката и анализа на различните типове уроци в ЧЕО. След запознаване с плановете, изготвени от техни състуденти, и модел на урок по ръководство за учителя, студентите се заемат с нелеката задача сами да конструират план на урок по учебника «Τα ΝΕ για αρχάριους». Предпочитана е тема, която съвпада с тази, на предложението вече модел (напр. Ολυμπία – Ολυμπιακοί αγώνες – Αθλητισμός по «Τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα» и Το παιχνίδι που προτιμώ по «Τα ΝΕ για αρχάριους»). Обсъждат се възможностите за прилагане на интерактивни методи в обучението по НгрЕ и на новите технологии, които провокират инициативността на бъдещите учители, интензивират процеса на обучение и го правят по-гъвкав и творчески. Работи се върху развитие на умения за подготовка и изнасяне на презентации на новогръцки език, които предлагат занимателно и много ефективно използване на чуждия език. Студентите се запознават с европейското портфолио за стажант-преподаватели по езици (единни стандарти за подготовка и работа на учителите по чужд език) и с елементите на педагогическото портфолио за стажант-учители по чужд език (Димитрова, Ташевска 2004). В личното си портфолио в следващия етап те ще отразяват и ще осмислят

своите наблюдения и педагогически опит като гаранция за професионалното си развитие.

Педагогическата практика представлява три отделни фази със сходни цели, съдържание и начин на организация. При процеса на хоспитирането стажант-учителите се въвеждат в конкретните условия на теорията и практиката на училищния живот, потапят се в атмосферата на училището и опознават управлението на учебния процес. Базовият учител информира за учебния контекст на наблюдението – описание на класа, нивото на езикова компетентност, заглавието на учебния комплект, взетия и планиран за преподаване учебен материал, правилата на поведение в учебния час и ползването на българския език. Наред със системното наблюдение, което в нашето базово училище се извършва на групи от 4–6 души в 8., 9. и 12. клас, по предварително съгласуван график с базовата институция, на стажант-учителите се възлагат многообразни задачи. Те обсъждат предвидените за наблюдение учебните занятия и усъвършенстват уменията си за критически и реалистичен анализ на видяното. Хоспитирането се фокусира върху формирането у студентите на умения за практическото приложение и актуализиране на знанията, придобити в лекциите и семинарните упражнения по методика на НгрЕ. Стажантите отбелязват плюсовете и минусите при методиката на преподаване на урочната единица от ментора и предлагат алтернативни педагогически решения, в зависимост от образователните и възпитателните цели на урока и съдържанието му. За тази цел всеки студент е планирал хипотетично своите методи за реализация на отделните компоненти на урока. Отчитат се реакциите на ментора и учениците при допускането на грешки, организацията на проверка и оценка на знанията, самостоятелната и груповата работа, емоционалната окраска на речта на учителя, на записите на дъската, активността на учениците при различните дейности, дисциплината. При конференцията след урока менторът и стажантите коментират на какво равнище са постигнати целите и вместена ли е реализацията на планираното в рамките на учебния час, уменията и компетенциите на учениците, професионалната култура на базовия учител, взаимодействието между учителя и учениците като основна релация в глотодидактичната система. Много важна предпоставка за положителния ефект от обсъждането е активното участие на всеки студент в него.

Наблюденията са важен етап от професионално-практическата подготовка на бъдещите учители. Дисциплината „Хоспитиране” е свързващото звено между теоретичните знания и практическата реализация на студентите като педагози и преподаватели. При хоспитирането дейността на стажантите е организирана и протича в три фази – подготвителна, основна и заключителна. При конфериранието, във финалния етап, стажантите се запознават с мотивите на ментора за избраното учебно съдържание, промените, които той самият би направил и дават обща оценка на урока в зависимост от неговата резултатност. Методически акценти се поставят и върху следните елементи: спецификата на усвояваната информация, наличието на диференциране на учебния процес според индивидуалните постижения на учениците, използване на интерактивни форми на обучение, нагледност, стимулиране на самостоятелната работа и творческата дейност на учениците, съобразяване на домашната работа с възможностите на класа като цяло и с предпочитанията на отделния ученик. Студентите изготвят подробни протоколи за наблюдаваните уроци на български и на гръцки език, което наред с участието на всеки един в конфериранието, формира оценката от дисциплината. Хоспитирането дава възможност на бъдещите преподаватели да добият нагласа за професионалната си реализация като учители по НгрЕ в образователното пространство на средното училище. Студентите получават ясна представа за личността на учителя по чужд език и неговите професионални ангажименти. Курсът цели да развие умения и навици за работа в класната стая, за справяне с конкретни проблеми на работното място, за вземането на обосновани решения в процеса на обучение по новогръцки език. Стажантите привикват с българското училище като образователна структура и с дидактическия процес в реални условия. Имат възможност да осъзнаят, че добрият и пълноценен преподавател трябва да учи през целия си живот, прилагайки творчески основните теоретични познания по обща дидактика и психология.

При педагогическата практика студентите изпробват практическата приложимост на изучаваните учебни техники, на знанията и уменията, придобити в процеса на обучение в университета, усъвършенстват ги и ги обогатяват, влизайки в ролята на стажант-учители в работната среда на базовото училище. Студентите опознават класа

като цяло, стила на учителя, материалната обезпеченост на кабинета. Текуща педагогическа практика разширява теоретичната подготовка и доразвива уменията за планиране, провеждане и оценяване на проведените часове. Преддипломната педагогическа практика въвежда студента в ежедневния работен ритъм и живота на училището и улеснява прехода към функционалното му интегриране в стремително развиващия се пазар на труда. Стажантът поема цялата отговорност на педагогическата и преподавателската работа, в резултат на което се сдобива с първия си професионален опит. ТПП и ППП формират специфичните умения на учителя по новогръцки език. При ТПП стажантите продължават да попълват протоколи, правят макет на урок и провеждат първото си пробно учебно занятие. За реализирането на тези две дейности те актуализират и конкретизират усвоените знания от различни области като ползват целия си културен потенциал. В подготвителен етап при ТПП от стажанта може да бъде изнесен урок пред група студенти, с които той влиза във взаимоотношения учител-ученици. Този модел пресъздава под формата на имитация реалната динамиката на учебния процес и позволява на стажанта да се самонаблюдава, да се коригира и самооценява като преподавател. В базовата институция в ТПП участници са учениците, студентът-учител, студентите-наблюдаващи, менторът и методикът. Студентът-учител вече е по-уверен, изработва тестове за текущ контрол, генерира свои идеи и насочва усилията си към развиване на чуждоезиковата компетентност на учениците.

Преддипломна педагогическа практика представлява целенасочено планиране, провеждане, контролиране и анализиране на процеса на обучение в средното училище. Студентите са изправени пред предизвикателството да се ориентират сами в учебните комплекти, да откриват доколко са целесъобразни. Като стажант-преподаватели те извършват учебно-възпитателна работа и участват в извънкласните форми. Съществуват възможности за планиране и провеждане на съвместен урок с ментора, както и за реализиране на урок по двойки от стажантите. При формирането на финалната оценка за педагогическата компетентност на студента, менторът търси и отзивите за преподаване на учениците.

Пълноценното усвояване на знанията и формирането на уменията, заложили в материята на теоретичната дисциплина „Методика

на обучението по новогръцки език и литература” и в практическите педагогически модули, е от значение за създаването на мотивирани и с добра подготовка преподавателски кадри по новогръцки език, които да отговарят на нарастващите изисквания на пазара на труда. И нека при търсенето на подходяща реализация на своя потенциал в българските средни училища, школи, университети и образователни институции младите учители по-често си спомнят, защо са избрали този път.

БИБЛИОГРАФИЯ

Пороманска 2002: С. Пороманска. Новогръцки език за начинаещи. Велико Търново, 2002.

Пороманска 2000: С. Пороманска. Новогръцки език за напреднали. Гръцко-български текстови паралели. Велико Търново, 2000.

Пороманска 2007: С. Пороманска. Новогръцкият език в България. Велико Търново, 2007.

Янисова 2008: Х. Янисова. Работна тетрадка 1. Упражнения по практическа граматика на новогръцкия език. София, 2008.

Брусева 2006: Г. Брусева. Сборник с упражнения по новогръцки език. Пловдив, 2006.

Димитрова, Ташевска 2004: С. Димитрова, С. Ташевска. Педагогическо портфолио за стажант-учители по чужд език. София, 2004.

Βαλσαμάκη-Τζεκάκη, Χατζηπαναγιωτίδη 1996: Φ. Βαλσαμάκη-Τζεκάκη, Α. Χατζηπαναγιωτίδη. Τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα. Β' Κύκλος. Θεσσαλονίκη, 1996.

Τάνης 2001: Δ. Τάνης. Τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα. Β' Κύκλος. Βιβλίο Δασκάλου. Θεσσαλονίκη, 2001.

Αρβανιτάκης, Αρβανιτάκη 1999: Κ. Αρβανιτάκης, Φ. Αρβανιτάκη. Επικοινωνήστε Ελληνικά 3. Αθήνα, 1999.

Δήμητρα, Παπαχειμώνα 1992: Δ. Δήμητρα, Μ. Παπαχειμώνα. Ελληνικά τώρα. 2+2. Αθήνα, 1992.

Δήμητρα, Παπαχειμώνα 1998: Δ. Δήμητρα, Μ. Παπαχειμώνα. Ελληνικά τώρα. 2+2. Τετράδιο Ασκήσεων. Αθήνα, 1998.

Γεωργαντζή 1997: Ε. Γεωργαντζή. Αστερίας. Μέθοδος Ελληνικής γλώσσας για παιδιά. Α' μέρος. Αθήνα, 1997.

Λύτρα 1985: Σ. Λύτρα. Νέα Ελληνικά 1. Νέα Ελληνικά.2. Οδηγός για τον καθηγητή. Αθήνα, 1985.

Τοκατλίδου 1994: Β. Τοκατλίδου. Εισαγωγή στη διδακτική των ζωντανών γλωσσών. Προβλήματα – προτάσεις. Αθήνα, 1994.

Μήτσης 2003: Ν. Μήτσης. Στοιχειώδεις αρχές και μέθοδοι της εφαρμοσμένης γλωσσολογίας. Εισαγωγή στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης (ή ξένης) γλώσσας. Αθήνα, 2003.

Αποστόλου-Πανάρα 1998: Α. Αποστόλου-Πανάρα και συγγραφική ομάδα. Αναλυτικό πρόγραμμα για τη διδασκαλία της νέας ελληνικής ως ξένης γλώσσας σε ενήλικους. Επίπεδα 1 και 2: Εισαγωγικό και Βασικό. Αθήνα, 1998.

Βαλσαμάκη, Καμαριανού 2003: Φ. Βαλσαμάκη, Ρ. Καμαριανού. Τα ελληνικά είναι ένα... παιχνίδι. Θεσσαλονίκη, 2003.

Παναγοπούλου, Χατζηπαναγιωτίδη 2001: Ε. Παναγοπούλου, Α. Χατζηπαναγιωτίδη. Ελληνικά για προχωρημένους (ομογενείς και αλλογενείς) γ' κύκλος. Θεσσαλονίκη, 2001.

Βαλσαμάκη, Βογιατζίδου 1990: Φ. Βαλσαμάκη, Σ. Βογιατζίδου και συγγραφική ομάδα. Τα νέα ελληνικά για ξένους.. Θεσσαλονίκη, 1990.

Τολιάς 2006: Δ. Τολιάς και συγγραφική ομάδα. Διδάσκοντας την Νέα Ελληνική ως Δεύτερη Ξένη Γλώσσα. Προσεγγίσεις. Αθήνα 2006.